

Dr. Janez Mencinger.

Priobčil dr. J. Š.

„Ljubljanski Zvon“ žaluje ob svežem grobu svojega odličnega sotrudnika. Dne 12. aprila 1912 je advokat dr. Janez Mencinger v Krškem „pravdo svojega življenja — nedovršeno končal“, ki jo je začel 26. marca 1838 v Boh. Bistrici.¹

Mencingerja srečamo že v prvem letniku „Lj. Zvona“, kjer se je po daljšem odmoru na leposlovnem polju oglasil s humoresko „Mešana gospoda“. V njem je priobčil literarni satiri „Cmokavzar in Ušperna“ (1883) in „Vodnikov Vršac, potlej pa še nekaj, slavnostni govor magistra Sulfurija Udrihoviča“ (1885), napisal je črtico o Prešernovem „Ajdovskem gradcu“ (1883) ter globoko zamišljeni roman „Abadon“ (1893). O tem in ostalem Mencingerjevem literarnem delovanju je podal prof. Iv. Grafenauer v svoji „Zgodovini novejšega slovenskega slovstva“ (II. del, stran 429—453) jasno in dobro sliko. Ker je za poznavanje vsake pisateljske individualnosti korespondenca posebno važna, zato se mi zdi primerno, da objavim na tem mestu osem Mencingerjevih pisem svojemu prijatelju dekanu Iv. Veselu (1840—10. dec. 1900), ki jih hrani med Veselovo literarno zapuščino družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani. Njih vsebina je :

¹ O Mencingerju kot gimnazijcu v Ljubljani nam je poslal g. l. Poboljšar sledeče podatke: V jeseni leta 1849. se je vpisal J. Mencinger s 94 tovariši vred v prvo šolo in si priboril konec šolskega leta za štirimi obdarovanci odlično mesto med pohvaljenimi. Pohvaljen je bil Mencinger tudi v tretji šoli — v izveštvju je tistikrat zabeležen pomotoma za Josipa. V 2., 4. in vseh naslednjih razredih je bil Mencinger premijant. Za prvenstvo se je izkušal z Moravčanom Lovrencem Urbanijo, ki je umrl kot župnik v Žalini (21. avgusta 1893). V 2., 3. in 4. razredu je neprenehoma prvakoval Urbanija, a v 5. razredu se je moral umakniti Mencingerju na drugo mesto. V 6. razredu je bil zopet Urbanija na vrhu. V 7. in 8. razredu je bil prvak Mencinger; gimnazijo je zvršil z odličnim zrelostnim izpitom leta 1857. Tedaj je bilo le 27 osmošolcev; med njimi nahajamo znana imena: Adolf Schaffer, poznejši vodja kranjskega nemštva, Josip Poklukar, poznejši deželni glavar kranjski, Josip Martinjak, deželnosodni višji svetnik, Karol Gestrin, ki je dosegal isto dostojanstvo, Maksimilijan Merk, vladni svetnik, Ivan Meden, slavni tenorist, Josip Preša, župnik v p. v Trzini; izmed imenovanih živita edino le poslednja dva. Mons. Tomo Zupan, ki je drja. Mencingerja pokopal, je bil v šolah eno leto za njim. V gimnazijskih izveštjih, od koder so posnete te črtice, je samo dvakrat, namreč leta 1851. in 1852. pravilno pisan: Mencinger, sicer stoji: Menzinger Johann aus Woch. Feistritz, ali samo: aus Feistritz.

„Ljubljanski Zvon“ XXXII. 1912. 5.

19

umrl
Thyris
umrl
Woch
corr
6

večinoma literarnega značaja in nam kaže, s kako vestnostjo je Mencinger sodeloval pri „Ruski antologiji“, kjer je objavljenih 10 njegovih prevodov iz Puškina in 18 iz Lermontova. 263 265

1.

Visokočastiti gospod dekan!

Jako me veseli, da zaupate moji psalmodični umetnosti, poskusil bom, da Vas ne ukanim „mit Verlegung über die Hälfte“.

Mandelčevega načela sem se že večkrat poprijemal, pa ne gre. Stara navada počasnosti in odkladanja je močnejša od načel naj so tudi Mandelčeva.

Ko bom imel kaj v Ljubljani opraviti, bom skušal ne samo Vam pisati, temuč celo, ako bo možno Vas pohoditi. Zakaj bi si ne smel en dan odpusta dovoliti?

Postillon d'amour in Sivor, ki ni nikoli bil na morji, si nista nič v rodu. Ako pa Vi poznate Cetinovica, potem poznate tudi Savca. Oba sta ena in ista oseba; in če meni ne verjamete, vprašajte prof. Franketa v Kranji.

Jaz sem zdaj za slovstvo len. Nekaj vender premišljujem in pripravljam. Ker Vi niste hoteli Petra Schlemihla — moža brez sence, v delo vzeti, sem si jaz naredil moža, ki je hudiču Abadonu (Klopstockov Abadonna) spanje v štant dal — ne vsega in ne za vse žive dni — pa vendar toliko, da se da kaj interesantnega pisati. Ko bi le človeka imel, ki bi namesti mene pisal!

Vina nisem še nič prodal in znebiti se imam kakih 300 veder. Z iskrenim spoštovanjem in prisrčnim pozdravom

Vaš ves udani

Krško 12. 2. 87.

dr. J. Mencinger.

2.

Prečastiti gospod in prijatelj!

Srčna hvala za poslane psalme! Veliko sem jih že pazno prebral z veliko radostjo.

Zdaj še le, ko je vse delo dokončano in dovršeno, mogoče je presoditi, kako težavno je bilo Vaše prizadetje in kako mojstersko ste gledé na jezik in estetiko svojo nalogo rešili.

Želim Vam samo dvoje: Prvič, da se najde spreten skladatelj, vnet za poezijo in pobožnost, da bi nekaj za petje prav pripravnih psalmov vglasbil, in drugič, da kmalu pripravite drugi natis.

V poslednje Vam tukaj na Krškem ne morem mnogo pomoči. Z našim kardinalom¹ sva oni dan računala, koliko bi bilo možno spečati v Krškem, v Leskovcu in na Vidmu. Naštela sva samo dvanajst oseb.

Pa pošljite mi 15 lepo vezanih izvodov; morebiti jih vender v denar spravim, če ne danes pa jutri. — Zapišite mi tudi ceno, po čim naj prodajam. To pa mislim, da bi jih ne smel ceneje oddajati nego knjigotržci, sicer pridete lahko ali pridem jaz v sitnosti zavoljo prepovedane kolportaže.

Z odličnim spoštovanjem ostanem

Vaš iskreni prijatelj

Krško 19. 10. 1892.

dr. J. Mencinger.

3.

Prečastiti prijatelj!

Tvoja danes prejeta laskava dopisnica me je zopet spomnila pogovora iz lanskega leta o pikvikarjih.

V „Hoji“ sem poskusil „pikvikovati“. Ko sem pa prišel gori na planine, in je Mlekojed začel pripovedovati, kako se mu je godilo na zemlji zunaj Bohinja, je najedenkrat vse spodletelo, tako da je moja hoja storila tako žalosten konec kakor sam Mlekojed. Poprej grajane nejasnosti in dolge težavne stavke si dobil in jih gotovo grajaš tudi v tem spisu. Jaz sem jih (poleg premnogih tiskovnih pogreškov) nevoljno opazal še le zdaj, ko sem reč bral tiskano.

Težko je pač pisariti, če pišem danes ves že utrujen eno uro, jutri nič, čez tri dni morebiti tri ure, potem šest dni nič, in potlej enkrat spet eno ali dve uri. Na vse zadnje pa še priganjajo, ker stavec čaka na nadaljevanje spisa.

Vendar bom morebiti, če mi Bog zdravje ohrani, še enkrat zapikvikoval. Morebiti se mi posreči bolj ko sedaj.

V spomin Ti pošiljam en izvod svoje hoje.² Najhujši tiskovni pogrešek na 12. strani sem popravil.¹ Poslati sem Ti moral izvod, ker si mi podal idejo in sprožil fantazijo. Ne dolži me pa nehvaležnosti, ko moja izvršitev ni dosegla Tvoje ideje.

Hkrati pošiljam 4 izvode neizpečanih psalmov nazaj. Znesek 13 fl. 20 kr. za prodanih 11 izvodov je z nakaznico oddan.

¹ Veselu poklonjeni izvod ima na 12. str. popravo: „Sin tiste vdove je imel dveindvajset (ne devetindvajset) let“.

Srčno Te pozdravljam Tvoj zdaj estetično in slovstveno čisto osamljeni

prijatelj

Krško 31. 1. 1898.

dr. J. Mencinger.

4.

Velečastni prijatelj!

Vračam Ti vendar enkrat Lermontova. Spremlja ga 16 pre-258 vodov. Stare prevode sem moral do malega predelati. To sem izgotovil pred 3 tedni; potlej sem jih pa popravljal in popravljal, a ne še popravil. Preseda mi že to malotno pilenje, in zato jih pošiljam kakeršni so. Ne maram se več z njimi ukvarjati.

Če jih moreš med svet spraviti kakor appendix svojim prevodom, bo oba veselilo: mene subjektivno, ker se bom videl zopet enkrat tiskanega, in Tebe objektivno, ker bodo Tvoji prevodi tem sijajnejši čem očitnejši bo razloček med delom mojstra in delom šušmarja.

Če jih ne moreš v tisk spečati, jih pa obdrži za spomin na prijatelja, ki bi bil veliko več in boljših reči izumil, ako bi mu bilo dano bivati blizo Tebe.

Želeč, da se v nastopnem stoletju vsaj še enkrat vidiva, Te srčno pozdravljam

Tvoj pušavski prijatelj

Krško 23. 11. 99.

dr. J. Mencinger.

5.

Prečastiti prijatelj!

Tvoja pohvala v laskavem pismu od 8. t. m. me je toliko prevzela, da sem res namenjen še kaj iz Lermontova posloveniti.

Ta namen se pa težko izvrši. Tu nimam razen Hostnikovega nobenega slovarja, in edini človek v Krškem, Čeh inženier Hilbert, ki zna nekaj ruski, tega ne zna dovolj, ker samo nekaj bolje od mene.

Če torej želiš še mojih prevodov, boš moral za to poglobitno stvar sam opraviti, to je zopet mi posoditi Lermontov original, in pesem, katero si želiš, sam doslovno in natanko posloveniti — ali pa namesti tega dobiti mi dober slovar. Slovnico imam.

Če imam original in dober slovar, že morem delati, — samo nič dolgega ne in nič z daktiličnimi rimami.

Ako mi moreš to storiti in posoditi, mi pa tudi zelo ustrežeš, ako zaznamovaš tiste pesmi, katerih naj se lotim. Božične dni bom imel dosti časa.

Če mi to pošlješ, priloži zraven še zvezek mojih sedanjih prevodov. Rad bi težavno in okorno „Očino“ še nekaj opilil.

Ali naj preložim „Dumo“?

Kaj je slovenski „duma“?

Menim, da se mora tudi slovenski pisati samo „duma“, in želeti je, da se ta beseda pri nas udomači.

Vošim Ti vesele praznike in čvrst, zdrav vstop v novo stoletje, srčno pozdravljajoč

tvoj iskreni prijatelj

Krško 17. 12. 99.

dr. J. Mencinger.

6.

Dragi prijatelj!

S poslanim Puškinom in slovarjem si me prav zelo razveselil. Takoj se lotim dela.

Prezgodaj si pa dal za tisek prepisati moje Lermontove prevode. Te dni sem jako popravil in zboljšal ne samo „očine“, ampak tudi nekaj drugih pesmi; zlasti „molitev“ je zdaj boljša od prej.

Od Lermontova boš prejel nov zvezek, in škoda bi bilo, če se tiska, kar je slabega in slabšega v prvem. Vrzi torej prve prepise v koš! Od „sam po cesti šetam se okoli“ si mojo zadnjo kitico zavrgel in namesti nje prevzel Medvedov prevod. Medvedov prevod mi ni znan. Sam pa imam od te poslednje strofe tri svoje varijante, in rad bi vstvaril še četrto boljšo, da bo vsa prestava delo enega in ne dveh pretvarjalcev.

Zdaj pa slutim, da tiste poslednje strofe nisem prav razumel. Prosim te torej, da mi pošlješ doslovni prozaični prevod iste nesrečne kitice, da imam pred seboj pravo vsebino, in da morem potlej na trdni podlagi napraviti prevod, da izpodrine Medveda.

Sam si me izvabil, in zatorej se ne huduj, če te zdaj sitno nadlegujem, in ti ne privoščam počitka pri gorki peči.

Srčno te pozdravlja

iskreni prijatelj

Krško 24. 12. 99. —

dr. J. Mencinger.

7.

Ljubi prijatelj!

Veliko je bilo časa, malo sem naredil.

S Puškinom sem imel pravi križ. Preveč je jedrén; in če kopčim kratke besede, trpi blagoglasje, a če gledam bolj na blago-

glasje, premalo povem. Samo nekaj tega sem prevel, kar si naročil, in vsega vkup samo: Ančar (stran 343), Zlato in jeklo (št.: 320), Resnica (99), Slavec (308), Sibiriji (št. 307), Trije viri (313), Jek (419), Pokopališču (466), „pogaslo dnevno je svetilo“ (št. 188) in Glota (Čern) (št. 344). Ta pesem je bila najtežja.

Morebiti preložim še kaj iz Puškina, ne obljubljam pa nič. Slovarček in izvod Puškinov Ti vračam. Nemški prevod pošljem s prevodi vred.

Moj sin, ki je v Ljubljani na gimnaziji suplent za latinščino in grščino, mi je preskrbel bolj obširen slovar, jubilejsko izdajo Puškinovo in stihotvorjenja Lermontova. Zdaj me zopet mika Lermontov, ki je manj težaven a bolj sentimental.

Rad bi iz njega prestavil

Tri palme (stran I. 81)

Duma (stran I. 78)

Rebenku (stran I. 127)

(izdaja moja in Tvoja sta enaki¹) in morebiti še kaj malega.

Izvoli mi odpisati, ali je od teh treh pesni že ktera preložena ali morebiti Gregorčiču v prelog izročena, da se ne bom zastonj ukvarjal, kar te pesni so dolge in potrebujejo vstrajnega likanja, predno so očitne.

Odpiši mi tudi, koliko mi še daš odloga, da vse čedno opilim.

Zapazil sem namreč poleg novega slovarja in večje vaje v jeziku, da so prvi prelogi iz Lermontova, če prav si jih lepo pohvalil, dokaj nedostatni, in da so vsi prek potrebni popravila. Potlej bodo še le vredni tvoje hvale. To popravljanje me že zdaj precej muči. A ta muka ni sitna, ker vesel je človek, če sam sebe popravlja in tudi nekaj popravi. Na priloženem listku pošiljam „Eho“ v dveh varijantah, katerih še nobena ni končana. Tisto, ki Ti bolj ugaja, mi pošlji nazaj. Zdaj pričakujem Tvojega odgovora in Tvoje sodbe.

Zdrav sem, samo neskončna zaspanost me muči noč in dan, kakor da bi se že moral pripravljati na tisto večno spanje.

Srčno pozdravljam

ves tvoj

Krško 4. 3. 1900. —

dr. J. Mencinger.

¹ Izdaja: Stihotvorenija Lermontova. Leipzig, Wolfgang Gerhard 1861.

8.

Reverendissime et carissime!

Ko sem bil pred dobrimi 8 tedni v najlepšem slovenjenju in popravljanju, me je zadela bolezen na očeh. Tukajšni zdravnik bolezni ni spoznal, in moral sem že na pol slep v Ljubljano. Zdaj (od zadnjega četrтка) sem zopet zdrav, vendar morem samo malo brati in pisati, da se bolezen ne povrne.

Kar je bilo pred 8 tedni že popravljeno, pošiljam; kar ni takrat bilo dovršeno, sem pa vse uničil, ker nimam upanja, da bi se kdaj še smel ukvarjati z ruskimi pesniki, slovarji in slovnici i sploh z drobnim in neprivajenim tiskom.

Hudo je to, pa ni drugako!

Tudi na tem, kar pošiljam, bi treba bilo še marsikaterega popravila; pa čas in oči tega ne dopuščajo, in kdor preveč popravlja, nazadnje pokvarja.

258 Izročam v blagohotno porabo 29 prevodov, 19 iz Lermontova 10 iz Puškina.

Glede na posameznosti naj naslednje opomnim. Pravopis se drži Levčevih pravil.

Vse besede, ki so rabljene v prevodih, se nahajajo v Pletersnikovem ali Janežič-Hubadovem slovarju razen: „otrovalo“ v „Zahvali“, „sóp“ v „Tri palme“ in „vés“ v „Gloti“. — Otrovalo za Gift je navadna beseda v krški in brežiški okolici, in meni je dolgo znana. „Ves“ za Wage je staroslovenska beseda, katero je Levstik pre naredil v „vesa“. Če sme on rabiti „veso“ za staro „ves“ smem tudi jaz „ves“, ki je ob enem ruska. „Sóp“, staroslovenski „sǫp“ ali „sop“, hrvaški súp, je Geier (jastreb). Ta beseda je navadna v vsem Bohinju in jaz sem jo rabil že v Abadonu. Cigale pod „Geier“ ima pač staroslovensko sǫp, a ne novoslovensko sóp, a „Lämmergeier“ je pri njem tudi „brkasti sop“.

V prevodih sem se držal kolikor možno izvirnika, in rabil sem tudi ruske besede, če so Slovincu umevne. Zato je mnoga beseda dokaj nenavadna.

Ali bi se mogel natisniti poleg prevodov tudi ruski izvirnik? Knjiga bi s tem pridobila na vrednosti in mnogo več kupcev.

Pisal si mi, da si moje Lermontove prevode že za tisek prepisati dal (razun „očine“). Jaz sem pa potem malone vse popravil, tako da so sedanji prevodi gotovo boljši. To Ti menda ne bo delalo sitnosti. Zdaj so vse pesmi tako spisane, kakor jih žele tiskarniški

stavci. Torej ni treba drugega, nego dotične liste izmenjati, in tako pridejo boljši prevodi namesto slabejših že prej prepisanih, kar je prav in koristno.

V „tri palme“ je v predzadnji vrsti „in stepni odljudnik, čopasti sop“ nalašč en spondej (nepravi) namesti daktila: To pusti tako, ker lepše slôve, nego bi se glasilo „in stepni odljudenec „čopasti sop“ ali „in stepni odljudnik, čopičasti sop“. Sicer je pa „odljudenec“ nepravilno skovan, in „čopičast“ ni „čopast“.

Pisal si mi, da si od prevoda „Sam po cesti šetam se okoli“, vzel zadnjo (peto) kitico iz Medvedovega prevoda. Ta prevod sem zdaj vsega popravil.

Če Ti v tem ugaja moja peta kitica, porabi ves moj prevod, če ne, pa sprejmi vsega Medvedovega. Ne jaz ne Medved ne bo zadovoljen, če se moj ali njegov prevod krpa s tujim delom. ²⁶¹

Puškina prevajati je prav težavno. Prevodi so ostali kljub vsemu piljenju še vedno okorni nasproti Lermontovim. V igrači: „Zlato in jeklo“ se stihii ne vjemajo z originalom. To nič ne de, ker tudi drugi prelagatelji tako ravnaajo.

Piši mi v priliki, kdo so vsi Tvoji sotrudniki, ktere moje prevode si zavrgel, in kdo bo to zbirko — z izredno lepo vsebino! — založil in natisnil. Rad bi jo čital še letos z boljšimi očmi.

To pismo sem pisal včeraj in danes in zraven tega nič drugega. Oči se prepočasi zdravijo in krepčajo.

Srčno te pozdravljam z očmi, ki s solzami prepovedujejo daljno delo.

Tvoj iskreni prijatelj

dr. J. Mencinger

Krško 11. septembra 1900. —

Puškinov nemški prevod je priložen!

